

Gazeta Muzyczna i Teatralna

Tygodnik "*Gazeta Muzyczna i Teatralna*" ukazywał się w Warszawie od października 1865 roku do końca marca 1866 roku. Mimo iż warunki rozwoju czasopiśmiennictwa muzycznego w Polsce powoli zmieniały się na korzyść, to jednak poszczególne czasopisma muzyczne nie utrzymywały się dłużej niż kilka lat. Tak było i w przypadku "*Gazety Muzycznej i Teatralnej*", która utrzymała się tylko przez pół roku wydając 26 numerów. Nie jest to do końca zrozumiałe, ponieważ ten fachowo wydawany periodyk by przeznaczony dla szerszego kręgu czytelników, zainteresowanych zarówno muzyką jak i operą i teatrem. Należy zwrócić uwagę na fakt, że Powstanie Styczniowe 1863-1864 w Królestwie Polskim dokładnie przypadło na okres prawie trzyletniej przerwy w publikowaniu kolejnych czasopism muzycznych; "*Ruch Muzyczny*"¹ przestał się ukazywać w 1862, a "*Gazeta Muzyczna i Teatralna*" rozpoczęła swój żywot w rok po Powstaniu Styczniowym.

Redaktorem "*Gazety*" był Tomasz Le Brun (zmarły w 1884 roku w Warszawie), syn publicysty, współpracownik "*Kuriera Codziennego*", autor "*Komedyj prozą i wierszem*" (1868) i tekstu do rysunków księdza Pilatiego pt. "*Pan Adam w Warszawie*" (1868). W "*Gazecie Muzycznej i Teatralnej*" był autorem wielu recenzji oraz "*Przeglądów tygodniowych*", w których omawiał wydarzenia związane z życiem muzycznym i teatralnym Warszawy.

Le Brun pozyskał kilku cennych współpracowników. Kazimierz Władysław Wójcicki (1807-1879), historyk, literat i etnograf, w młodości kolekcjonował pieśni ludowe na terenach Wielkiego Księstwa Poznańskiego, Śląska, Małopolski, Czech, Moraw, Węgier, Serbii i Saksonii. W 1845 zamieszkał w Warszawie, gdzie objął stanowisko archiwisty i bibliotekarza Senatu oraz dyrektora Drukarni Narodowej. Był współzałożycielem, a potem głównym redaktorem "*Biblioteki Warszawskiej*", autorem licznym prac o wielkim znaczeniu dla historii kultury polskiej². W "*Gazecie Muzycznej i Teatralnej*" opublikował tylko jeden felieton i oraz obszerny szkic biograficzny o aktorze Alojzym Żółtkowskim. Inny autor artykułów Kazimierz Łada (1820-1870) był skrzypkiem i kompozytorem. Jako młody skrzypek koncertował w Moskwie i Petersburgu oraz na Litwie. Skomponował ok. 40 utworów skrzypcowych. W 1861 wydał w Warszawie "*Historię muzyki*". Jego artykuły o historii dawnej muzyki polskiej, umieszczane w "*Gazecie Muzycznej i Teatralnej*", zawierały wiele szczegółów

¹Zob. B. Zakrzewska-Nikiporczyk, "*Ruch Muzyczny 1857-1862*," Ann Arbor 1997, Répertoire International de la Presse Musicale.

²np. "*Pieśni ojczyste*" (1830), "*Teatr starożytny w Polsce*" (1840), "*Pamiętniki do panowania Zygmunta III, Władysława IV i Jana Kazimierza*" (1846), "*Życiorysy znakomitych ludzi*" (1850).

nie znanych czytelnikom. August Jeske (1836-1875) studiował na uniwersytecie berlińskim nauki filologiczno-historyczne. W Warszawie mieszkał od 1864 roku. Od 1875 roku wydawał podręczniki pt. *"Systematyczny kurs nauk"*. Jego szeroka analiza muzyczna dzieła Kolberga³ pt. *"Lud. Jego zwyczaje, sposób życia, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka i tańce"* oraz artykuły *"O nauce śpiewu"*, które zostały opublikowane w *"Gazecie Muzycznej i Teatralnej"*, świadczyły także o gruntownym wykształceniu muzycznym autora. Ignacy Krzyżanowski (1826-1905), pianista i kompozytor, przyjaciel Chopina, po studiach w Paryżu i koncertach m.in. w Londynie, powrócił do rodzinnego Krakowa, a od 1850 roku zamieszkał w Warszawie. Zamieszczał swe artykuły o muzyce w różnych warszawskich czasopismach, m.in. w *"Ruchu Muzycznym"* i *"Echu Muzycznym i Teatralnym"*. Był także sprawozdawcą muzycznym tygodnika *"Bluszcz"*. W *"Gazecie"* zamieścił wspomnienie pośmiertne o Józefie Nowakowskim⁴, z którego treścią następnie polemizował kompozytor Ignacy Feliks Dobrzyński (1807-1867). Wacław Szymanowski (1821-1886), pisarz dramatyczny i tłumacz sztuk francuskich, redaktor kilka dzienników warszawskich, prowadził na łamach *"Gazety Muzycznej i Teatralnej"* kampanię na rzecz podwyższenia poziomu repertuaru Teatru Rozmaitości w Warszawie. Adolf Bogucki (1835-1894), kompozytor - amator, zamieścił w *"Gazecie"* szczegółową analizę opery *"Otton Łucznik"* Adama Münchheimera.

Stałymi rubrykami czasopisma były: wymieniony już *"Przegląd tygodniowy"* autorstwa Le Bruna, anonimowe *"Nowiny ze świata muzycznego"* - głównie z Anglii, Belgii, Francji, Hiszpanii, Niemiec i Włoch oraz *"Repertuar sceny warszawskiej"*. W pojawiającej się nieregularnie rubryce *"Rozmaitości"* zamieszczano krótkie anegdoty i historie z życia muzyków - na przykład Adeliny Patti, Grillparzera, Mercadante i Beethovena, oraz z życia muzycznego Paryża. *"Korespondencje"* nadsyłane z Pragi Czeskiej, Lwowa i Mediolanu informowały o życiu muzycznym i teatralnym w tych miastach. W ukazującej się sporadycznie rubryce *"Przegląd literatury muzycznej"* zamieszczano obszernie recenzje aktualnie publikowanych książek - *"Meyerbeer et son temps"* Henryka Blaze de Bury oraz *"Lud. Jego zwyczaje, sposób życia, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka i tańce"* Oskara Kolberga (Warszawa 1865). Rubryka *"Wiadomości księgarskie"* zamieszczała informacje o najnowszych wydawnictwach muzycznych w Warszawie.

Cenne są analizy muzyczne takich dzieł, jak oratorium *"Święta Elżbieta"* Liszta⁵, czy opera *"Otton Łucznik"* Münchheimera, jak również analizy sztuk teatralnych, np. komedii *"Sztuka i handel"*. Cykl artykułów Kazimierza Łady *"Materiały do historii"*

³Oskar Kolberg (1814-1890), etnograf i kompozytor muzyki głównie fortepianowej.

⁴Józef Nowakowski żył w latach 1800-1865.

⁵Oryginalny tytuł oratorium to *"Die Legende von der heiligen Elisabeth."*

muzyki w Polsce” zawiera cenny materiał źródłowy i stanowi kontynuację artykułów Sikorskiego zamieszczanych kilka lat wcześniej w *“Ruchu Muzycznym”*⁶. Z artykułów historycznych wymienimy jeszcze szkice biograficzne o muzykach (m.in. o Mozarcie i Schubercie) i aktorach (m.in. o Alojzym Żółkowskim i Janie Chrzycielu Okońskim). Ponadto opublikowano kilka recenzji z ważniejszych koncertów i przedstawień w Warszawie.

Większość autorów artykułów i korespondencji podpisywało się pełnymi nazwiskami, lecz kilku autorów tylko inicjałami lub pseudonimami. Udało się zidentyfikować jedynie następujące trzy inicjały oraz jeden pseudonim:

E.K.	Emanuel Kania
Junius	Włodzimierz Zagórski
K. Wł. W.	Kazimierz Władysław Wójcicki
T. L	Tomasz Le Brun

Podstawą niniejszej publikacji jest kopia mikrofilmowa znajdująca się w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, zawierająca tylko 23 pierwsze numery czasopisma. Ostatnie trzy numery periodyku zostały opisane na podstawie odbitek kserograficznych z czasopisma oryginalnego ze zbiorów Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego im. Moniuszki.

W trakcie opracowywania niniejszego tytułu czasopisma nie było żadnych problemów z identyfikowaniem kryptonimów i inicjałów autorów, ponieważ takie nie występowały. Przy tworzeniu części kalendarzowej korzystano dla porównania z wcześniej wydanej polskiej bibliografii zawartości czasopisma *“Gazeta Muzyczna i Teatralna 1865 - 1866”* autorstwa Wandy Bogdany.⁷ Polska bibliografia oczywiście nie miała tak bogatych możliwości informacyjnych, jakie ma obecna bibliografia w ramach serii RIPM, która posiada indeks generowany komputerowo. Dlatego też należy podkreślić, że niniejsza bibliografia znacznie różni się od polskiej, zarówno w części kalendarzowej, gdzie komentarze w nawiasach kwadratowych są kreowane z myślą o ich komputerowym indeksowaniu, jak i w indeksie, który uwzględnia znacznie szersze spektrum haseł przedmiotowych.

⁶W *“Ruchu Muzycznym”* 1860 s.646-51, 661-67, 1861 s.280-84, 289-95, 310-15, 330-34 Sikorski opublikował cykl artykułów pt. *“Notatki do historii muzyki w Polsce.”*

⁷W. Bogdany, *“Gazeta Muzyczna i Teatralna 1865 - 1866. Przegląd Muzyczny 1877,”* Kraków 1955, Bibliografia Polskich Czasopism Muzycznych, Tom 4.

W kalendarzu pozostawiono oryginalną, dziewiętnastowieczną pisownię w tytułach artykułów, natomiast komentarze w nawiasach kwadratowych umieszczano w pisowni współczesnej. W indeksie poszczególne hasła pojawiają się także w pisowni oryginalnej, takiej jak występują w czasopiśmie, ale w hasłach głównych zastosowano pisownię współczesną, ujednoliconą. Hasła główne zagranicznych tytułów oper i sztuk teatralnych w czasopiśmie występowały często w polskiej wersji językowej, dlatego w niniejszej publikacji zamieszono alfabetyczny wykaz tłumaczeń tych tytułów na ich odpowiedniki w językach oryginalnych, głównie niemieckim, francuskim i włoskim. Nazwiska osób w indeksie występują w wersji oryginalnej po sprawdzeniu ich pisowni w encyklopediach i słownikach. W hasłach głównych indeksu nazwy instytucji pojawiają się zarówno w języku polskim (np. Opera Komiczna, Teatr an der Wien) jak i w językach oryginalnym (Opéra-Comique, Theater an der Wien). Typowe błędy typograficzne były korygowane bez dalszych komentarzy.